

Den svenske hær 1939-1945 - Artilleriet

Indledning

Dette er mit bud på, hvad 3. Armékorps, som var udset til at udføre Operation Rådta Danmark, disponerede over af feltartilleri:

Divisionsartilleri - Stamenhed: *Wendes Artilleriregemente (A 3)* **Tilhør**

3. Artilleriregiment: 3 afdelinger, udrustet med 10,5 cm haubits m/40 I. Division

23. Artilleriregiment [1](#)): 3 afdelinger, udrustet med 10,5 cm haubits m/39 XI. Division

Brigadeartilleri - Stamenhed: *Smålands artilleriregemente (A 6)* **Tilhør**

1 afdeling, udrustet med 10,5 cm haubits m/39 7. Motoriserede Brigade

1 afdeling, udrustet med 10,5 cm haubits m/39 8. Panserbrigade

Korpsartilleri - Stamenhed: *Smålands artilleriregemente (A 6)* **Tilhør**

1 afdeling, udrustet med 10,5 cm kanon m/34 3. Armékorps

1 afdeling, udrustet med 15 cm haubits m/39 eller 15 cm haubits m/40 3. Armékorps

Mobilt og stationært kystartilleri, jf. *Den svenske marine 1939-1945 - Kystartilleriet*.

Så vidt *Hjælp till Danmark - Militära och politiska förbindelser 1943-1945* (Kilde 1) oplyser, skulle der deployeres 2 afdelinger feltartilleri, nord henholdsvis syd for Helsingborg, til at dække det indledende angreb. Afdelingerne var deployeret nord for skillelinjen mellem I. og XI. Division.

10,5 cm let felthaubits m/39.

Fra Kilde 4.

Der indgik også en lang række andre pjecer i det svenske feltartilleri, hovedsagelig af ældre model og/eller tilfældigt indført i form af beslaglagte eksportordrer. En beskrivelse af disse typer ligger dog uden for det primære formål med denne artikel, nemlig at give et indtryk af det feltartilleri, der kunne have deltaget i Operation Rädde Danmark.

10,5 cm haubits m/39

Hvis pjecen forekommer bekendt, er det ikke mærkeligt, idet der er tale om den tyske *Leichte Feldhaubitze 18 (le FH 18)*. I svensk tjeneste fik de betegnelsen *10,5 haubits m/39*.

I årene 1940-42 indkøbtes i alt 142 pjecer i Tyskland, fordelt således: I 1939: 24, i 1940: 8 og i 1942: 110

Pjecen havde en effektiv skudvidde på 10,5 km, og anvendtes i Sverige helt frem til 1982, i mellemtiden dog udrustet med en ny type kanonrør m/mundingsbremse.

Besætningen bestod af en pjecekommandør og 6 mand.

Terrängbil m/42.

Fra Kilde 5.

Pjecerne blev indkøbt med forstillinger, men disse blev i stor udstrækning anvendt til 10,5 cm haubits m/40, mens m/39'erne blev motortrukne.

I 1943 indkøbtes i Tyskland 587 stk. lastvogne af typen Klöckner-Humbolt-Deutz A3000.

En del af disse blev anvendt som kanontraktorer for 10,5 cm haubits m/39.

Artilleritraktor m/40 og 10,5 cm haubits m/39.

Fra Kilde 7.

Bodens artilleriregemente (A 8), som stillede en korpsartilleriafdeling med 10,5 cm haubits m/39, anvendte dog tyske halvbeltekanontraktorer af typen Demag D7 (SdKfz 10), af hvilken den svenske hær anskaffede 24 stk.

Artilleritraktor m/43.

Fra Wermlands Militär Historiska Förening.

Den tyske artilleritraktor dannede forbillede for den af Volvo fremstillede *Artilleritraktor m/43*.

10,5 cm haubits m/40

Rekrutter fra Kungl. Svea Artilleri Regemente (A 1).

Fra Föreningen Beredskapstid 1939-1945.

Denne pjece blev markedsført af Bofors i 1930'erne og det hollandske forsvar afgav en ordre på 16 stk., som skulle anvendes i Hollandsk Ostindien (nu Indonesien). Tilsvarende bestilte Siam (nu Thailand) 16 stk.

I baggrunden ses en *Terrängbil m/42*, der trækker en *10,5 cm haubits m/40H* [2](#)).

Pjecerne til Holland og Siam blev produceret, men ikke leveret på grund af krigen. De blev nu beslaglagt af den svenske stat og indgik herefter i den svenske hær som *10,5 cm haubits m/40H* (Holland) og *10,5 cm haubits m/40S* (Siam). I 1941 bestiltes yderligere 210 stk., der betegnedes *10,5 cm haubits m/40*.

Pjecerne kan kendes fra hverandre ved, at de "svenske" har en bølget overkant på skjoldet, hvorimod de

andre havde en lige overkant. Den siamesiske udgave havde hjul med eger (af træ), mens de hollandske og svenske var udrustet med pladehjul (af metal) i stil med den tyske lette felthaubits. En anden forskel var, at haubitsrøret på de hollandske og siamesiske pjecer ikke kunne trækkes bagud i transportstilling.

Hestetrukken kanon m/02.

Fra Kilde 8.

En del af det svenske feltartilleri var hestetrukket, således også 10,5 cm haubits m/39 ved visse afdelinger.

I den forbindelse anvendtes forstillingerne fra den ældre 7,5 cm kanon m/02 samt fra 10,5 cm haubits m/39, der blev leveret fra tyskland, inkl. forstillinger.

Besætningen bestod af en pjecekommandør og 6 mand; i hestetrukken udgave indgik, foruden trænkonstabler, yderligere et reservemandskab på 3.

15 cm haubits m/38.

Fra Sveriges Televisions hjemmeside.

15 cm felthaubits m/38

I 1938 bestilte hæren 16 eksemplarer af denne Bofors pjeces, der skulle indgå som korpsartilleri ved A 6.

Pjecen havde en rækkevidde på ca. 11 km og vejede ca. 4,2 tons. Der anvendtes ladning 1-6.

Besætningen bestod af en pjecekommandør og 8 mand.

Under transport hvilede lavettens ben på en forstilling.

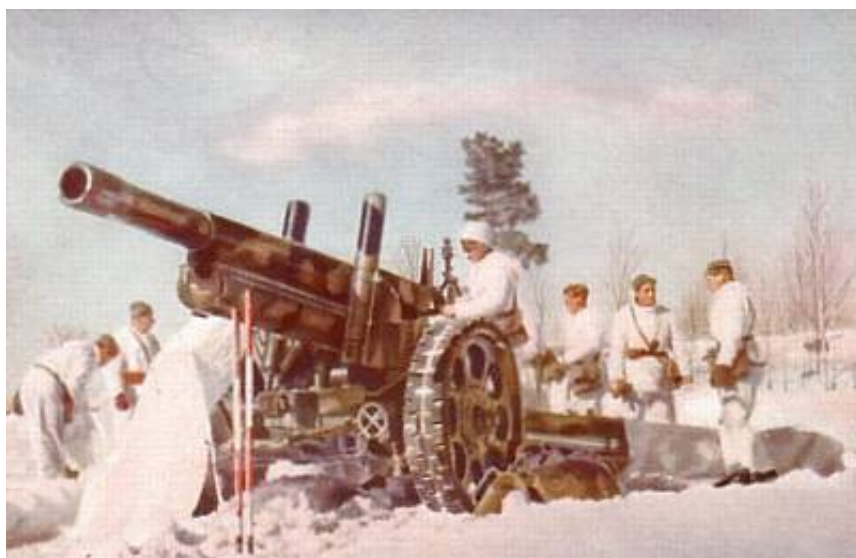

Terrängdragbil m/40.

Fra Wermlands Militär Historiska Förening.

Som kanontraktor anvendtes Volvos TVB - *Terrängdragbil m/40.*

15 cm felthaubits m/39

15 cm felthaubits m/39 eller m/39B.

Fra et postkort fundet til salg på Internettet.

Pjecen var principielt som m/38 udgaven, blot uden skjold. Den var oprindelig eksporteret til Østrig i et antal på 28.

Efter Anschluss blev de tidligere østrigske pjecer købt tilbage - i 1939 og 1940 - og indgik nu i den svenske hær (i A 6) under betegnelsen 15 cm haubits m/39.

M/39 var ikke forsynet med skjold og havde større højderetnings- og sideretningsfrihed end m/38

udgaven.

Den svenske hær fandt nu de tidligere østrigske pjecer bedre end de pjecer (m/38), man selv havde indkøbt, og en planlagt ordre på 32 m/38 blev ændret til 85 stk. m/39, som fik betegnelsen m/39B. På et væsentligt punkt var m/38 dog bedre, nemlig at haubitsrøret under transport blev ført i tilbagetrukket tilstand, hvilende på lavettens ben, mens det på østrigske udgave blev transporteret på en separat to-akslet vogn.

Haubitsrøret fra en 15 cm felthaubits m/39 trækkes af en Allis-Chalmers bæltedrevet traktor m/42.

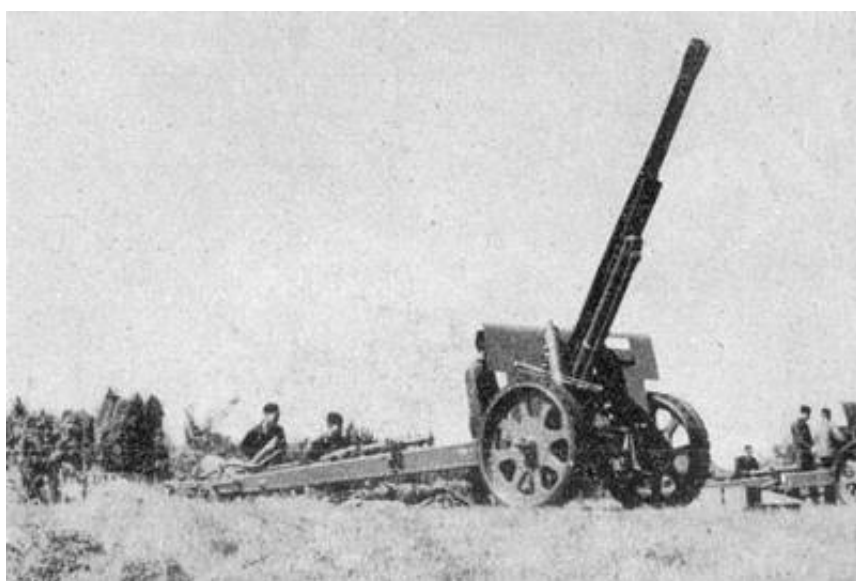
Fra Kilde 10.

Denne uhensigtsmæssighed blev ændret ved m/39B, som i denne henseende blev som m/38. I stilling fjernkendes m/38 og m/39 fra hverandre ved, at m/39-udgaverne ikke er forsynet med skjold.

Den bæltedrevne *Allis-Chalmers* traktor blev licensfremstillet af Landsverk Fabrikkerne i Landskrona.

I lighed med 15 cm haubits m/38 blev 15 cm haubits m/39 trukket af en Volvo TVB kanontraktor - *Terrängdragbil m/40*.

10,5 cm kanon m/34

10,5 cm Kustartillerikanon m/34.

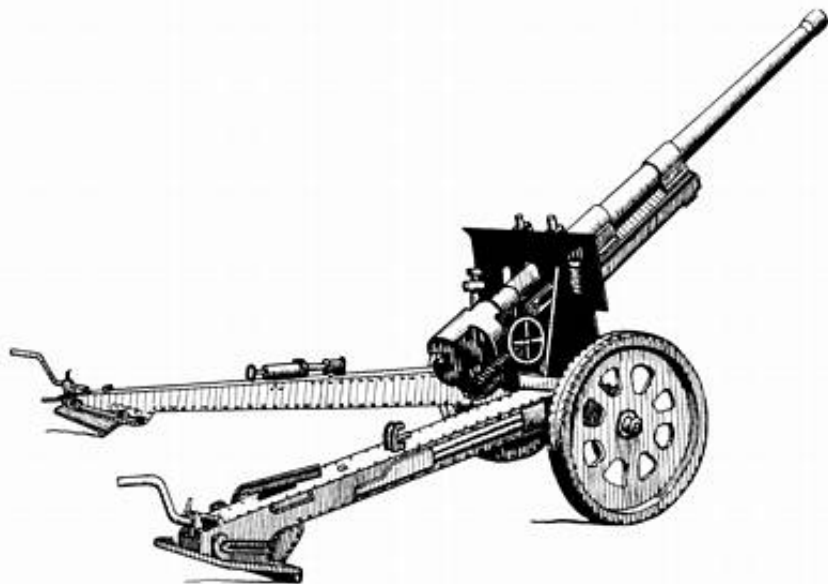
Fra Kilde 2.

Kystartilleriet anskaffede i 1934 4 stk. af denne pjece. Hæren anskaffede i årene 1936-40 anskaffede

60 stk. og yderligere 8 stk. i 1944.

Kystartilleriets pjecer - *10,5 cm Kustartillerikanon m/34* - blev overdraget til hæren i 1942 (til A 7); pjecerne fik betegnelsen *10,5 cm kanon m/34M* (M for Marinen).

Kanonlavetten var tilsvarende *15 cm haubits m/38* og *m/39*, inkl. forstilling.

10,5 cm kanon m/34.

Fra Kilde 3.

Pjecen havde en rækkevidde på 17 km, og vejede ca. 4 tons. Granaten vejede 15,5 kg. Man skød med ladning 1-3.

Hylstret, hvori ladningerne var placeret var ca. 76 cm langt. Skød man kun med ladning 1, udtoges forinden ladning 2 og 3 af hylstret.

Inden ladning blev granat og hylster sat sammen (enhedspatron).

Terrängdragbil m/40.

Fra Kilde 5.

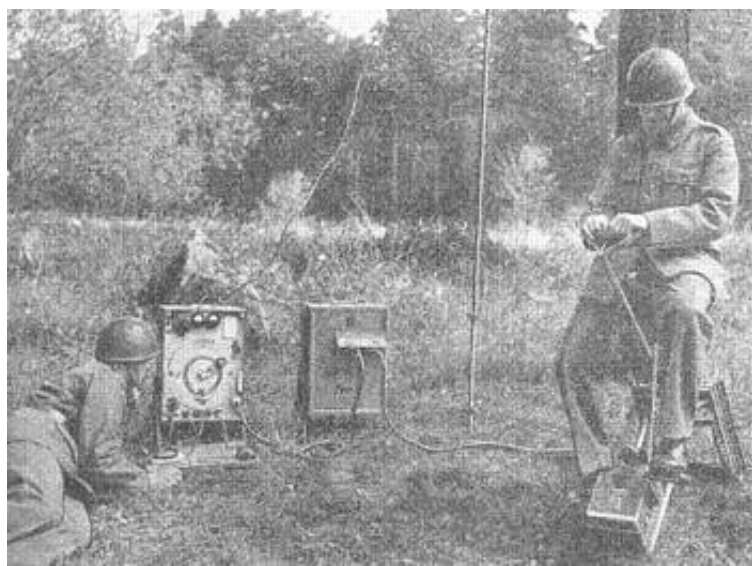
Kanonen blev eksporteret til Ungarn, hvor den blev indført under betegnelsen *10,5 cm kanon 31.M*, og Schweiz, som licensfremstillede *10,5cm Kan Modell 35*.

Besætningen bestod af en pjecekommandør og 6 mand, samt 4 mand i reserve.

	10,5 cm	10,5 cm	15 cm	15 cm	10,5 cm
Sammenfatning	haubits m/39	haubits m/40	haubits m/38	haubits m/39	kanon m/34
Vægt, ca.	1.985 kg	1.970 kg	4,2 t	5,2 t	4 t
Skudvidde, effektiv	10,5 km	10 km	11,1 km	14,3 km	17 km
Granatens vægt	15,5 kg	15,5 kg	37 kg	41,5 kg	15,5 kg
Ladning	1-6	1-6	1-6	1,6	1-3
Besætning	7	7	9	9	7

Signalmateriel

15 watts bärbar radiostation m/39.
Fra Kilde 10.

3 watts bärbar radiostation m/39.
Fra Kilde 11.

Ved artilleriet anvendtes følgende hovedtyper Rækkevidde ved bedste antenneforhold (Kilde 12)
Radiotelefoni Radiotelegrafi Bedste antenneforhold

15 watts bärbar radiostation m/39
(15 w Br m/39)

30-40 km

70-100 km

Antennemast

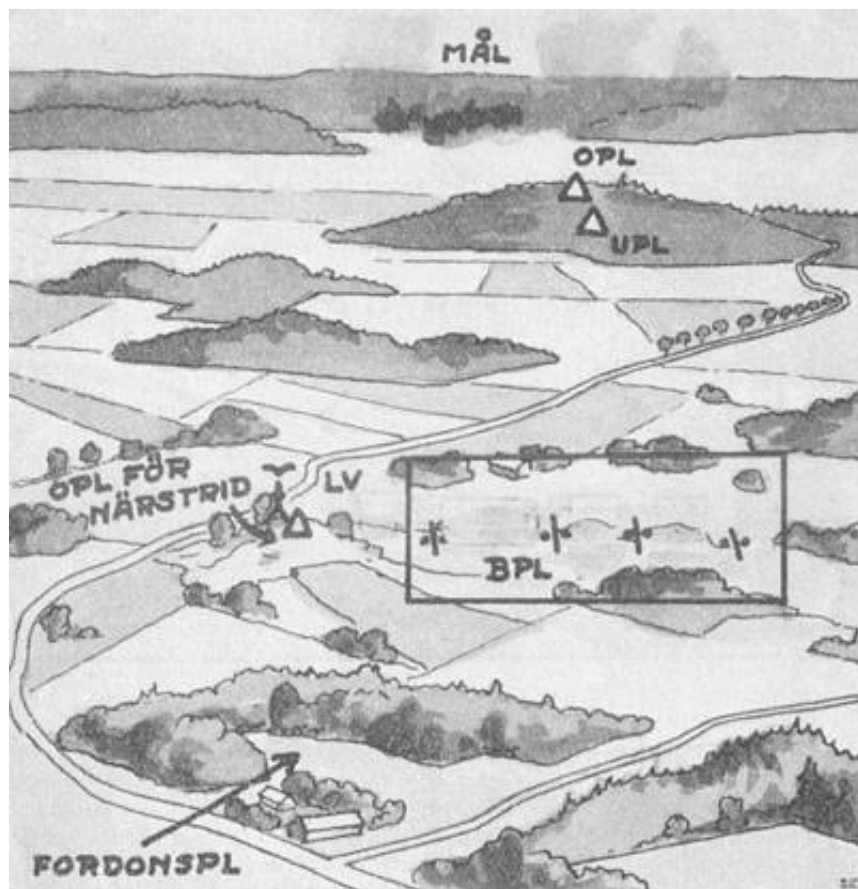
3 watts bærbar radiostation m/39
(3 w Br m/39)

10 km

15-25 km

Stavantenne

3 w Br m/39 var specielt udviklet til brug ved artilleriets måloptrækning.

Principskitse - Batteriet i stilling.

Fra Kilde 2.

Batteriet i stilling

Forkortelser;

OPL: Observationsstade

UPL: Kommandostade

BPL: Kanonlinje

FORDONSPL: Vognlinje

LV: Luftværnsmaskingevær

Batteriet opstilles almindeligvis 1-3 km bag de enheder, det skal støtte.

Fra kanonlinjen udlægges felttelefonforbindelser til observationsstader og kommandostadet; linjerne dubleres med radioforbindelser.

Batterichefen befinder sig i kommandostadet, hvorfra han leder batteriets kamp.

Principskitse - Kanonlinjen.

Fra Kilde 2.

Batteriet sikres mod luftangreb ved opstilling af luftværnsmaskingeværer, her opstillet ved det observationsstade, der skal sikre batteriet mod trusler i flanken.

Detalje af kanonlinjen, med de fire slørede pjecer. Bag kanonlinjen ses batteriets skydecentral, hvorfra der er udlagt felttelefonkabel til observationsstade og kommandostade.

Den enkelte artillerists udrustning, 1941

Svensk kaptajn af artilleriet, i uniform Model 1939.

Fra Soldatinstruktion för Infanteriet, 1939.

Oversigten stammer fra Kilde 7, der givet har *Soldatinstruktion för Artilleriet, 1941* som kilde.

Se Kilde 7's Personal Equipment, 1941, for oplysninger om de forskellige uniformsgenstande, der var udleveret til artillerister.

Artillerister

- Karabin m/94, eller gevær m/96, med tilbehør
- 40 patroner
- Livrem, bajonet og patrontaske

Specialister - signal, observation og sanitet

- Pistol m/07 samt pistolhylster
- 28 patroner
- Livrem
- Bajonet

Specialudrustning, udleveret visse funktioner

- Kompas og vinkelmåler
- Signalfløjte
- Korttaske
- Kikkert
- Feltlygte
- Målebånd

Observationsfly

Et rekognosceringsfly af typen S 14 (Fieseler Fi 156 Storch).
Fra Kilde 13.

I hvilken udstrækning, om overhovedet, specielt korpsartilleriet samarbejdede med f.eks. rekognosceringsfly, foreligger ikke p.t. oplyst.

Flykapaciteten var dog til stede i form af f.eks. rekognosceringsfly af typen S 14 (Fieseler Fi 156 Storch), der oprindeligt var indkøbt som skolefly, men som siden overgik til forbindelses- og rekognosceringsopgaver.

Flyvevåbnet rådede i 1944-45 over i alt 20 fly af denne type, der var fordelt med et antal til Flyverafdelingerne F 3, F 6, F 8, F 9, F 11, F 12, F 17 og F 21.

Kilder

1. *Hjælp till Danmark - Militære och politiska förbindelser 1943-1945* af Ulf Torell, Allmänna Förlaget, Stockholm 1973, ISBN 31-38-01693-1.
2. *Medborgarboken om folkförsvaret* af Erik Malmström (red.), Generalstaben, Stockholm 1939.
3. *Taschenbuch der Heere* af Kurt Passow, J.F. Lehman Verlag, München / Berlin, 1939.
4. *Andra världskriget och Sverige - Historia och mytbildning* af Jan Linder, Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek, Luleå 2002, ISBN 91-974056-3-9.
5. *Historic Military Vehicles Directory* af Bart Venderveen, After the Battle, London 1989, ISBN 0900913-57-6.

6. Historiska förband - fra Försvarsmagten (den svenske hærs officielle hjemmeside).
7. Mats' Weapons Page - specielt Breech-loaded Guns and Cannon used by the Swedish Armed Forces og Bilar i försvaret.
8. Artilleriet i Sverige under beredskapen, fra Pansarcentralen v/Thorleif Olsson.
9. På et tidspunkt var en større billedsamling tilgængelig via fra Wermlands Militär Historiska Förenings hjemmeside, men det har desværre ikke været muligt for mig at efterspore denne kilde.
10. Landsverk - Från smedja till storindustri 1850-1992 - et spændende stykke industrihistorie samt billeder af en del militære materiel, der fremstilledes.
11. Grön Radio - Ett virtuellt museum om Svenska militära radiostationer.
12. En sammanställning över arméns lätta radiostationer 1920-1960-talet af Sven Bertilsson, Försvarets Historiska Telesamlingar.
13. Rekognosceringsflyet S 14 Fieseler Fi 156C Storch, fra Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek.

Supplerende materiale om periodens svenske forsvar

- Operation Rådta Danmark
- Den svenske hær 1939-1945 - Infanteriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Pansertropperne
- Den svenske hær 1939-1945 - Artilleriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Luftværnsartilleriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Ingeniørtropperne
- Den svenske marine 1939-1945 - Flåden
- Den svenske marine 1939-1945 - Kystartilleriet
- Det svenske flyvevåben 1939-1945 - Operation Rådta Danmark
- Det svenske flyvevåben 1939-1945 - Forsøg med luftbårne enheder

Per Finsted

Noter:

1) De artilleriregimenter, som blev oprettet under krigen, bar stamregimentets nummer + 20, mens det tilsvarende for infanteriregimenterne var stamregimentets nummer + 30.

Infanteriregimenterne fik tildelt et regimentsnavn, mens det tilsvarende ikke ser ud til at have gjort sig gældende for artilleriregimenterne.

2) Billedteksten på hjemmesiden angiver, at der er tale om en *10,5 cm haubits m/39*, men dette er efter min mening ikke korrekt, idet skjoldets overkant tydeligt adskiller sig fra skjoldet på den tyske lette felthaubits.